

УДК 911.3(477.4/.8):711.4:338.246.8:338.48(08)
М65

Рецензенти:

д-р геогр. наук, проф. О. О. Любіцева
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)
д-р геогр. наук, проф. В. В. Яворська
(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)

*Рекомендовано до друку
вченою радою географічного факультету
(протокол №4 від 29 листопада 2022 року)*

Редакційна колегія:

д-р геогр. наук, проф. С. П. Запотоцький (співголова); д-р геогр. наук, проф. К. В. Мезенцев (співголова); д-р геогр. наук, проф. Л. Н. Немець; д-р геогр. наук, проф. К. Ю. Сегіда; д-р екон. наук, проф. Ю. М. Хвесик; канд. геогр. наук, доц. О. Л. Дронова; канд. екон. наук, доц. О. Ю. Кононенко; канд. геогр. наук, доц. А. Л. Мельничук; канд. геогр. наук, доц. В. Ф. Пасько; канд. геогр. наук, доц. Н. І. Провотар; канд. геогр. наук В. А. Запотоцька (відп. секр.)

М50 Міста та регіони в епіцентрі просторових змін : зб. наук. праць / за ред. С. П. Запотоцького та К. В. Мезенцева. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2023. – 95 с.

ISBN 978-966-933-208-0

У збірнику представлено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Міста та регіони в епіцентрі просторових змін", що проходила 24–25 листопада 2022 року на базі кафедри економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Наукові праці презентують п'ять тематичних напрямів – проблеми регіонального розвитку, проблеми міського розвитку і міського планування, трансформації міського простору, туризм у регіональному та міському розвитку, наслідки російської воєнної агресії й відновлення території України після війни, а також оцінку внеску видатних вчених академіка Ярослава Олійника та професора Костянтина Немця у розвиток української суспільної географії.

Для науковців географічних спеціальностей закладів вищої освіти, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами регіонального та міського розвитку.

УДК 911.3(477.4/.8):711.4:338.246.8:338.48(08)

ISBN 978-966-933-208-0

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ВПЦ "Київський університет", 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ЖИТТЯ КОРОТКЕ, А НАУКА НЕСКІНЧЕННА: ПОСТАТІ УКРАЇНСЬКОЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

<i>Запотоцький Сергій, Мезенцев Костянтин, Шевчук Сергій</i> Трансформаційне лідерство та наукова школа академіка Ярослава Олійника.....	8
<i>Нємець Людмила, Сєгіда Катєрина, Ключко Людмила, Кандиба Юрій, Телебенєва Євгенія</i> Постать Ярослава Олійника у розвитку харківської суспільно-географічної школи.....	9
<i>Мезенцев Костянтин, Запотоцький Сергій, Пасько Володимир</i> Внесок Костянтина Нємця у розвиток освітньої та наукової співпраці київської і харківської суспільно-географічних шкіл	13

РОЗДІЛ 2 ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СУСПІЛЬНО-ПРОСТОРОВА НЕРІВНОМІРНІСТЬ І НЕРІВНІСТЬ, ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ ТА ГЛОБАЛЬНІ ВПЛИВИ

<i>Гукалова Ірина</i> Динамічна оцінка рівня та якості життя населення регіонів: у пошуках альтернативи.....	16
<i>Запотоцький Сергій, Савчук Іван</i> Застосування моделі "центр – периферія" до типізації ареалів господарської діяльності України	17
<i>Заячук Мирослав</i> До питання підготовки фахівців з управління регіональним розвитком	18
<i>Заячук Оксана, Заячук Анастасія, Заячук Надія</i> Про шляхи оптимізації розвитку територіальної громади м. Чернівці	19
<i>Іванова Наталія</i> Екологічний аспект місцевого розвитку громад в Україні.....	20
<i>Кобилін Павло</i> До питання поширення транснаціональних корпорацій в сфері аерокосмічної промисловості і оборони у світі.....	21
<i>Костащук Іван, Кісіль Роман</i> Етнокультурний потенціал міста Чернівці як показник його міжнародного іміджу	23
<i>Логін Злата</i> Геопросторові риси банківської інфраструктури Західного регіону України.....	24

<i>Мельничук Анатолій, Запотоцька Вікторія, Остапенко Станіслав, Гнатюк Світлана</i>	
Система планування розвитку територіальних громад Херсонської області: суспільно-географічний аналіз	25
<i>Моргацький Владислав</i>	
"Серце Чернігівщини" як потенційне перспективне об'єднання територіальних громад задля збалансованого просторового розвитку	26
<i>Нестерчук Олександр, Сургай Дар'я, Добровольська Наталія</i>	
Геополітика технологій: як Європейський Союз може стати глобальним гравцем.....	27
<i>Поплавська Інна</i>	
Структурні зміни просторової організації соціальної сфери: досвід Тернополя.....	28
<i>Рашевська Дар'я</i>	
Регіональні полюси зростання та нерівномірність внутрішньорегіонального розвитку Донецької області.....	29
<i>Сонько Сергій</i>	
Про дискретність та континуальність географічного простору.....	31
<i>Сторожик Дарина</i>	
Сучасні виклики функціонування освітньої сфери в Україні	32
<i>Чубрей Марія-Анастасія</i>	
Оцінка гендерної нерівності на прикладі Глибоцької селищної територіальної громади.....	33
<i>Циган Владислав, Кандиба Юрій</i>	
Типові форми авторитарних репресій у Південно-Східній Азії	34

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ МІСЬКОГО РОЗВИТКУ ТА МІСЬКА ПОЛІТИКА

<i>Барановський Микола, Федорець Роман</i>	
Середні міста як осередки концентрації сільського населення України.....	35
<i>Борисенко Олександра, Авраменко Віта, Корнус Анатолій</i>	
Особливості динаміки та структури забудови міста Суми (1984–2022 років).....	36
<i>Влах Мирослава</i>	
Модернізація суспільно-географічної терміносистеми "місто"	37
<i>Дронова Олена, Кононенко Олена</i>	
Метаболізм міст України: підходи до оцінювання та використання в управлінській практиці.....	38
<i>Колотуха Ігор, Колотуха Олександр</i>	
Основні напрями розвитку системи громадського транспорту великого міста (на прикладі Києва)	39
<i>Колтун Оксана</i>	
Перспективи вивчення тимчасових геосайтів у містах.....	41

<i>Костріков Сергій, Серьогін Денис</i>	
Візуальний аналіз міського середовища для підтримки прийняття рішень у муніципальному менеджменті	42
<i>Кузишин Андрій</i>	
Електоральна активність в межах міських просторів адміністративних центрів областей Західноукраїнського регіону: рефлексія та тренди	43
<i>Купач Тетяна</i>	
Ландшафтна основа формування геообразів міст (на прикладі м. Києва)	44
<i>Палеха Юрій</i>	
Стратегія розвитку містобудування на сучасному етапі – виклики і пріоритети.....	45
<i>Покляцький Сергій</i>	
Місто як об'єкт мікрогеографічних досліджень	46
<i>Пугач Сергій</i>	
Соціальний профіль міст Волинської області: постдемографічне дослідження.....	48
<i>Руденко Валерій</i>	
Населення міст Радянської України в дослідженнях Мирона Кордуби (за матеріалами переписів 1920–1924 років).....	49
<i>Сегіда Катерина, Карайченцева Ганна</i>	
Нові демографічні реалії міст України (на прикладі Харкова)	50
<i>Сливка Роман</i>	
Міська герилья в світі та Україні	52
<i>Трусій Оксана</i>	
Сучасний стан та перспективи розвитку міського фермерства Київської агломерації.....	53

РОЗДІЛ 4 ТРАНСФОРМАЦІЇ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

<i>Гнатюк Олексій</i>	
Від сільськогосподарської станції до "царського села": повсякденні практики у передмісті Вінниці.....	55
<i>Голуб Юлія</i>	
Чернігів: культурно-історична привабливість міського простору.....	56
<i>Гоманюк Микола</i>	
Сприйняття міського простору мешканцями приморських міст Херсонської області.....	57
<i>Данільчук Денис</i>	
Просторові перспективи міста Славута	57
<i>Денисенко Олена</i>	
Трансформації як реструктуризації: аналіз перетворень міського простору.....	58

<i>Заваріка Галина</i>	
Трансформаційні зміни функціональної структури м. Северодонецьк до 2022 року	59
<i>Зеленська Любов</i>	
Трансформація топонімичного урболексикону м. Дніпро.....	60
<i>Мельничук Анатолій, Гнатюк Світлана</i>	
Просторові відмінності рівня інклюзивності кампусу Київського університету: community mapping.....	61
<i>Пісоцька Катерина</i>	
Трансформації набережної як міського публічного простору – кейс Вінниці	62
<i>Полянський Юрій</i>	
Трансформації міського простору Львова.....	63
<i>Проватар Наталія, Басич Альона</i>	
Модернізація зелених публічних просторів студентського містечка: підходи, методи, інструментарій	64
<i>Сливка Роман, Закутинська Ірина, Рудницький Іван</i>	
Ринкові і самоорганізовані торгівельні простори Івано-Франківська	65
<i>Страшок Олександра</i>	
Зелені дахи як елемент оптимізації планувально-просторової організації забудови сучасного міста	66
<i>Холошин Ігор, Мантуленко Світлана, Бурман Людмила, Ганчук Олена, Варфоломєєва Ірина</i>	
Просторовий аналіз комфортності проживання населення великих промислових центрів на прикладі Кривого Рогу.....	67
<i>Чехов Сергій, Сегіда Катерина</i>	
Ринок нерухомості м. Харкова: сучасні тенденції.....	68
<i>Щурик Христина</i>	
Планування розвитку студентських міст: досвід міста Лунд та Острог.....	70

РОЗДІЛ 5 ТУРИЗМ У РЕГІОНАЛЬНОМУ І МІСЬКОМУ РОЗВИТКУ

<i>Бучко Жанна, Кілінська Клавдія</i>	
Вулично-дорожні ландшафти у рекреаційно-туристичному природокористуванні (на прикладі м. Чернівці).....	72
<i>Заваріка Галина</i>	
Досвід відновлення туризму з метою регіонального розвитку.....	75
<i>Мальська Марта, Гаталяк Оксана</i>	
Туристичне майбутнє найменших міст України як напрям сталого розвитку	76
<i>Матвієнко Наталія, Матвієнко Володимир, Околович Ірина</i>	
Розвиток територіальних громад через сільський туризм	77

<i>Погребський Тарас</i>	
Перспективи розвитку видовищно-розважальних послуг у місті Луцьк.....	78
<i>Смирнов Ігор</i>	
Геопросторові та геологістичні аспекти сталого розвитку урботуризму за умов овертуризму (на прикладі Львова та Києва)	79
<i>Смирнов Ігор</i>	
Samino Podolico як приклад співпраці об'єднаних територіальних громад в Україні з розвитку туризму.....	80
<i>Яценко Борис</i>	
Мангеттен як туристична дестинація	81

РОЗДІЛ 6 НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

<i>Кіптенко Вікторія</i>	
Вдосконалення системи моніторингу довкілля – індикатор та інструмент сталого європейського відновлення України.....	84
<i>Мезенцев Костянтин</i>	
"Вбивство" та "втеча" українських міст: військовий урбіцид і вимушені переселення	85
<i>Молодика Владислав</i>	
Вимушені трансформації форм просторової організації господарства регіонів в умовах повномасштабної війни	86
<i>Пасько Володимир</i>	
Регіональні особливості релокації підприємств України: виклики сьогодення	87
<i>Пацюк Вікторія</i>	
Урбіцид в Україні: класифікація міст.....	88
<i>Петровська Анастасія</i>	
Монофункціональні міста: соціально-економічні трансформації у воєнний період	89
<i>Підгрушний Григорій, Марушинець Андрій</i>	
Географічні чинники оборони Києва від російських окупантів в лютому–березні 2022 року	90
<i>Подушкіна Ольга, Лялюк Ігор, Антоненко Надія, Мальчикова Дар'я, Палеха Юрій, Пилипенко Ігор</i>	
Переосмислення просторового розвитку у повоєнній відбудові України	92
<i>Сікорська Ліна</i>	
Маріуполь в епіцентрі урбіциду: суспільно-географічні передумови	93
<i>Уліганець Сергій, Кириченко Давид</i>	
Трансформаційні процеси у регіональному розвитку України внаслідок військової агресії Росії проти України	94

РОЗДІЛ 1

ЖИТТЯ КОРОТКЕ, А НАУКА НЕСКІНЧЕННА: ПОСТАТІ УКРАЇНСЬКОЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Сергій Запотоцький, Костянтин Мезенцев
Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
Сергій Шевчук
Київський національний університет технологій та дизайну

ТРАНСФОРМАЦІЙНЕ ЛІДЕРСТВО ТА НАУКОВА ШКОЛА АКАДЕМІКА ЯРОСЛАВА ОЛІЙНИКА

Розвиток наукової думки у певній галузі знань можна розглядати через призму оцінки ролі окремих постатей, які не тільки самі продукують власні ідеї, розробляють та розвивають теорії та концепції, методологічні засади, але й формують навколо себе наукові колективи одностудентів та послідовників.

Особливим типом наукового лідерства є трансформаційний, який передбачає, що лідер подає приклад наукоцентризму, творчої зосередженості, самовідданості та академічної доброчесності, надихає і водночас стимулює колеґ та учнів, своєчасно реаґує на виклики і проблеми, що виникають. В українській суспільній географії прикладом такого трансформаційного лідера є академік Ярослав Олійник. Його особисті людські якості та створене ним академічне середовище забезпечили успішний розвиток наукової школи з дослідження регіональних суспільно-географічних процесів. Ця наукова школа стала важливим фундаментом всієї суспільної географії в Україні, сприяла визнанню її досягнень не тільки в країні, а й за кордоном.

Головними фокусами досліджень наукової школи Ярослава Олійника є розробка теорії та методології суспільної географії, методик суспільно-географічних досліджень, вивчення проблем природокористування, регіональної екологічної політики, екологічної та природно-техногенної безпеки, територіальної та комплексно-пропорційної організації господарства, аналіз широкого спектру соціально-географічних процесів, дослідження різноманітних аспектів регіонального та міського розвитку. Наукова школа академіка Ярослава Олійника розвивалася через

захисти дисертаційних робіт, в яких поглиблювалися, розширювалися й продукувалися наукові ідеї та підходи. Під керівництвом Ярослава Олійника було захищено 12 докторських та 39 кандидатських дисертацій.

Доробок наукової школи формують, перш за все, провідні ідеї, наукові положення та наукові праці її лідера, але водночас важливу роль відіграє широта охоплення інших вчених – його колег та послідовників. Завдяки трансформаційному лідерству Ярослава Олійника його наукова школа не функціонує в рамках лише певної теорії, а охоплює значне різноманіття суспільно-географічних тем і підходів – від соціальної географії до регіональної економіки, від туризмології до регіональної діагностики та раціонального природокористування, від географії сільської місцевості до геоурбаністики та географії світового господарства (Мезенцев, Шевчук 2020). Так само територіальні рамки досліджень не обмежуються Києвом та столичним регіоном, з яким безпосередньо пов'язана наукова та педагогічна діяльність Ярослава Олійника, а охоплює всю територію України та низку зарубіжних країн. Його учні та послідовники нині працюють у більшості провідних суспільно-географічних осередків України.

Мезенцев К., Шевчук С. (2020). Трансформаційне лідерство академіка Ярослава Олійника та його наукова школа. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія*, №2(49): 4–14.

**Людмила Нємець, Катерина Сєгіда, Людмила Ключко,
Юрій Кандиба, Євгенія Телебєнєва**
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ПОСТАТЬ ЯРОСЛАВА ОЛІЙНИКА У РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОЇ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ШКОЛИ

Ярослав Богданович Олійник був одним з найвидатніших і найуспішніших організаторів географічної науки в Україні. Очолюючи географічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, він не лише сформував потужну команду географів, а й створив власну наукову суспільно-географічну школу, давши дорогу у наукове життя багатьом кандидатам і докторам наук.